

Metsanduse arengukava aastani 2030 juhtkogu 21.10.2020 kohtumise protokoll

Asukoht: Keskkonnaministeerium Narva mnt 7a, Tallinn
Aeg: 21.10.2020, kell 10.00 – 14.00

Juhatas: Keskkonnaministeeriumi (KeM) asekanstler Marku Lamp
Protokollis: KeM metsaosakonna nõunik Andra Ainsaar

Osalesid juhtkogu liikmed: Andres Talijärv, Ants Varblane, Asko Lõhmus, Bert Rähni, Erki Savisaar, Imbi Henno, Jaan Aiaots, Kadri Ukrainski, Kalle Toomet, Karel Lember (asendusliige), Kristel Järve, Kristine Hindriks (asendusliige), Lehar Lindre, Leo Filippov, Linda-Mari Väli, Madis Iganõmm, Marko Pöld (asendusliige), Peep Arold, Raul Kirjanen, Tarmo Porgand, Tarmo Soomere, Tarmo Tüür, Toomas Muru, Triin Reisner, Tõnu Ehrpais, Veronika Valk-Siska, Ülle Läll

Lisaks osalesid: Priit Põllumäe (KeM metsaosakonna nõunik), Kadi Kõiv (KeM metsaosakonna nõunik), Rauno Reinberg (KeM metsaosakonna peaspetsialist), Maret Parv (KeM metsaosakonna peaspetsialist), Leno Kuura (KeM metsaosakonna peaspetsialist), Tuuli Levandi (KeM eelarve- ja strateegiaosakonna nõunik), Marju Kaasik (KeM avalike suhete osakonna peaspetsialist), Kadri Kauksi (KeM avalike suhete osakonna peaspetsialist), (Ülle Laas (Haridus- ja Teadusministeerium), Viljar Lubi (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium), Jaanus Kangur (arutelujuht)

Päevakava:

09.45-10.00	Kogunemine
10.00-10.10	Päeva sissejuhatus, <i>Marku Lamp</i>
10.10-11.45	Alaeesmärkide jätkuarutelu (kohaliku elukeskkonna kujundamine ja sotsiaal-majanduslik keskkond)
11.45-12.00	Paus
12.00-13.25	Möödikute koondamine, arutelu
13.25-13.40	Teadlaste kogu moodustamise ettepanekud, arutelu
13.40-13.50	MAK2030 protsessi arutelu (lisakohtumise vajadus)
13.50-14.00	Päeva kokkuvõte, <i>Marku Lamp</i>

Kokkuvõte

21. oktoobri juhtkogu kohtumisel jätkati alaeesmärkide sõnastamisega ning lisaks eelmisel nädalal kokku lepitud alaeesmärgile sõnastati veel kaks:

- 1. Kohaliku elukeskkonna kujundamiseks saavad kohalikud kogukonnad metsamajandamise planeerimisel kaasa rääkida.**
- 2. Metsanduse majanduslik jätkusuutlikkus on tagatud.**

Alaeesmärkide sõnastamisele järgnes nende täitmist hindavate mõõdikute arutelu, kus tehti palju uusi ettepanekuid. Samuti andis juhtkogu tagasisidet, millised võiks olla teadlaste kogu moodustamise põhimõtted. Lisaks tingimusele, et kutsutavad inimesed oleksid neutraalsed, toodi välja, et teadlasi peaks olema kõigest metsandust puudutavatest valdkondadest, samuti sooviti näiteks välisekspertide ja praktilise kogemusega inimeste kaasamist.

Juhtkogu järgmine kokkusaamine on kavas detsembris. Vahepeal kutsutakse kokku taas mõõdikute töörühm ja teadlaste kogu. Samuti jätkab Keskkonnaministeerium arengukava kirjutamist ja konsultatsioone juhtkoguga.

Sisu päevakorrapunktide kaupa:

1. Päeva sissejuhatus

Marku Lamp teavitas juhtkogu, et Maaleht on soovinud fotot juhtkogust ning KeM avalike suhete peaspetsialist on tulnud koosoleku algust pildistama. Juhtkogu liikmed olid pildistamisega nõus. Lisaks on kohtumisel vabakuulajatena Ülle Laas Haridus- ja Teadusministeeriumist ja seekord vabakuulajana, kuid tegelikult põhiliikmena, Viljar Lubi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist. Ka sellega oli juhtkogu nõus. Marku Lamp andis ülevaate kohtumise päevakavast. Juhtkogu kinnitas päevakava. Lisaks märkis, et koosolekut aitab modereerida Jaanus Kangur.

Jaanus Kangur selgitas protseduureegleid, kuidas saavad sõna nii koosolekul osavõtjad saalis, kui ka osalejad MS Teamsi vahendusel. Samuti luges ette kõik virtuaalsed osalejad.

2. Alaeesmärkide jätkuarutelu

Kristel Järve meenutas lühikese ettekandega, mis on arengukava elemendid ja mida on oluline arengukavasse kirja panna, tuues seejuures näiteid teistest koostatavatest arengukavades. Lisaks jäi viimasel juhtkogu kohtumisel üles kaks teemat, mille kohta uusi alaeesmärke lisaks soovitakse: kohalike kogukondade kaasamine ja sotsiaalmajanduslik mõju. Esimese puhul on aluseks sõnastus, mis algselt enne koondamist oli ja teise juhul Tõnu Ehrpasi pakutud sõnastus. **Jaanus Kangur** selgitas protsessi, kuidas alaeesmärkide sõnastusi kokku leppima hakatakse. Mõlema alaeesmärgi juures on umbes 30 minutit ettepanekute tegemiseks ja konsensuse leidmiseks. Kui etteantud aja jooksul konsensust ei saavutata, siis vastavalt juhtkogu käskkirjale toimub otsuse vastuvõtmine lihthääle enamusega.

1. Kohaliku elukeskkonna kujundamiseks saavad kohalikud kogukonnad metsamajandamise planeerimisel kaasa rääkida

Kristel Järve tuletas meelde mõõdikute töörühma märkust antud alaeesmärgile: mõõdikutest lähtub, et platvormid on juba olemas ning ei ole selge, kuidas riik veel rohkem suunata saab. Lahendada on jäänud detailid (nt kohalike omavalitsuste võimekuse tõstmine). Ettepanek juhtkogule: läbi mõelda, kas tegemist on üldse eraldi seisva alaeesmärgiga ning võiks kaaluda ühendamist ökosüsteemiteenuste pakkumist puudutavate eesmärkidega.

Leo Filippov küsis, et kas arengukava üldesmärgid on juba paigas.

Nimelt ei saa arengukavaga tagada konkurentsivõimet, vaid majanduskeskkond sõltub eeldustest ja ressursidest. Arengukava saab sellele kaasa aidata. **Kristel Järve** vastas, et üldesmärgid on kirjas metsanduse arengukava koostamise ettepanekus ja nende sõnastamisel nähti huvigruppidega palju vaeva. Üldesmäärke ei ole praegu plaanis avada, kuid ettepanek protokollitakse.

Leo Filippov pakkus uue alaeesmärgi sõnastuseks: metsanduse ruumiline planeerimine ja seadusandlus toetab ning soodustab kohaliku kogukonna, elanike ja avaliku huvi vajadusi looduse, kultuuri, ajaloo, maastiku ja miljööväärtuste ning kavandatud rohevõrgustiku säilitamist ja hoidmist. See haakub metsaseaduse § 48 lõike 1 punktidega 4 ja 5. Paljudes MAKi töötubades on välja tulnud, et kohalike ja teadlaste seisukohti, mis on ka avalik huvi, ei arvestata praktilises metsamajanduse tegevuses. Paragrahv 48 käsitleb Riigimetsa Majandamise Keskuse põhiülesandeid, tegevusalasid ja majandustegevusest saadava tulu kasutamist.

Asko Lõhmus meenutas, et üldesmärgis sõna „tagab“ osas oli ka varasemalt diskussioon, kuid selle ära jätmist ei arvestatud. Samuti palus täpsustada, mida konkreetset praegu arutatakse, sest eelmisel korral sai alaeesmärk konkurentsivõime kohta kokku lepitud. Samuti arutati juba viimasel kohtumisel kaasamise punkti. **Kristel Järve** selgitas, et need kaks teemat on laual juhtkogu liikmete ettepanekul ja eelmisel korral ei jõutud neid käsitleda. Juhtkogul ongi vaja otsustada, kas nad soovivad alaeesmärke juurde tuua või mitte. **Asko Lõhmus** täpsustas, et miks avatakse alaeesmärk konkurentsivõime kohta, kui see sai juba eelmisel korral kinnitatud.

Lehar Lindre märkis, et „kohaliku elukeskkonna kujundamine“ on väga lai mõiste, mida võib erinevalt tõlgendada. Samuti võiks täiendada Leo Filippovi sõnastust „Riigi omandis oleva metsamaa ruumiline planeerimine ja seda reguleeriv seadusandlus toetab ning soodustab...“

Tõnu Ehrpais selgitas, et EMPL on kahel viimasel kohtumisel, mil on juhtkogus alaeesmärke arutatud, välja toonud selgelt, et alaeesmärkidest on puudu sotsiaalmajandusliku mõju osa ja mis on ka arengukava üks üldesmärkidest. EMPLile jäi ülesandeks pakkuda selleks uue alaeesmärgi sõnastus.

Tarmo Tüür tõi välja, et sotsiaalmajandusliku mõju alaeesmärgi arutelu pidi tõesti tulema, kuid kuidas on metsasektori konkurentsivõime säilitamine metsanduse sotsiaalmajanduslik mõju. Leo Filippovi pakutud sõnastusse tuleks kindlasti lisada ka kaasärääkimise või osalemisvõimalus, näiteks „Metsanduse ruumiline planeerimine, seadusandlus ja osalemisvõimalused toetavad ning soodustavad...“

Leo Filippov täiendas, et ettepaneku sisu ei olnud ainult riigiomandis olev metsamaa, vaid mets kui tervik, kuigi praegu on vastasseise rohkem riigi metsamaal toimuvaga. Metsanduse ruumiline planeerimine ja kaasamine on planeeringuseaduses fikseeritud mõisted ja seal on ette nähtud kohalike elanike kaasamine ning sõnaõigus. Praegu on probleem selles, et lastakse kaasa rääkida, kuid see otsuste tegemisele ei mõju.

Tarmo Porgand märkis, et majandatav mets ei tohiks olla erinevalt koheldud omanikust lähtuvalt. Kui Eesti riik on ligi poole majandatava metsa omanik, siis mida teevad elanikud, kes elavad erametsa ääres – neile kaasärääkimise võimalusi ei tagata. Seega üleriigiline arengukava, mis hõlmab kõiki majandatavaid metsi, peab olema omaniku neutraalne. Kui omanik, kas riik või eraisik, otsustab kasutada täiendavaid meetmeid kaasamiseks, siis see peaks olema omaniku otsus ja vaba valik. Miinimumnõuded peaksid olema kõigile omanikele ühesugused.

Andres Talijärv palus täpsustada, kas arutelu käib praegu eesmärkide või tegevuste üle, sest hetkel on fookus kadunud. Tuleb mõelda, et kas kohalike kogukondade kaasamine on juba täna piisav või vajab muutmist. Samuti omanikupõhine suhtumine võib küll olla, aga metsa tuleb ikka vaadata kui tervikut. Ka metsaseadus on seni olnud ühene kõikide metsade suhtes, olenemata omanikust.

Lehar Lindre selgitas oma ettepanekut, kitsendada sõnastus riigimetsa omandile. Paar nädalat tagasi käis meediast läbi Riigikohtu lahend eraomandi ja avaliku huvi kaasuses, kus eratee oli KOVi poolt määratud avalikku kasutusse. Riigikohus otsustas, et nii ei saa ja määras sundhalduse ning hüvitise selle eest. Seega eraomandile piirangute andmine kätkeb endas kindlasti kohtuvaidlust ja suuretõenäosusega eraomanik ka selle võidab. Seetõttu tuleks ikkagi eristada riigi- ja eraomandit.

Tarmo Tüür märkis, et antud alaeesmärgis tuleks metsa käsitleda ikkagi kui tervikut. Eraomand ei ole nii püha ja puutumatu ning seadusega saab piiranguid sätestada. Riigimetsa punkt ei ole praegu arutelus ja õigem ongi neid eraldi käsitleda. Kommentaarina Tarmo Porgandile märkis, et on konsulteeritud juristidega, et riigi omandis olev vara ongi sageli eraldi reguleeritud ja teistsuguste piirangutega kui eraomand. Selleks on ka eraldi seadus – riigivaraseadus.

Karel Lember toetas mõtet, et ei ole mõistlik riigi- ja erametsaomanikke eraldi käsitleda. Riigimets on nagu suur eramets, millel on palju osanikke läbi riigi. Kui piiranguid seada, siis kompenseerimisest samuti ei pääse. Lisaks, kas kaasamist ei kata juba olemasolev seadusandlus, näiteks planeerimisseadus, siis ei peaks seda siin enam kordama. **Viljar Lubi** toetas mõtet, et ei peaks erisusi tegema, kellele mets kuulub. Riik saab eeskuju näidata, et kuidas säilitame oma looduskeskkonda ja ka kuidas metsa majandada.

Linda-Mari Väli toetas antud küsimuses Tarmo Tüüri ja märkis, et RaM ja MKM sekkuvad valdkonda, mis ei ole nende spetsiifika. Selge on, et maakasutusel on piirangud, näiteks ei või maad mürgitada. See, et raie ei mõjuta üldist elukeskkonda, on lihtsalt üks puidutööstuse seisukoht, kuid sellele on mitmeid teaduslikke vastuargumente. Metsa ei saa käsitleda lahus inimeste ülejäänud keskkonnast – seda tuleks siis selgelt põhjendada, kuidas see täpselt lahutatud on.

Kristel Järve tegi ettepaneku tulla tagasi alaeesmärkide sõnastamise juurde. Pigem toetas algset alaeesmärgi sõnastust, sest Leo Filippovi pakutud alternatiiv sisaldab liiga palju elemente, mille osas ei jõua nii kiiresti seisukohta võtta ja osa asju võib olla juba mujal kaetud. **Ülle Läll** rõhutas, et erametsaomanikele tuleb tagada kompensatsioonid, kui avaliku huvi tõttu seatakse piiranguid. Erametsaomanik ei pea oma vara arvelt avalikku huvi katma, vaid kõigil peavad olema võrdsed võimalused.

Asko Lõhmus märkis, et erametsa ja riigimetsa erisuse punkt ei puutu antud alaeesmärgi juurde, kuid Rahandusministeerium võiks välja tuua oma seisukoha juriidilised alused. Samuti toetas algset alaeesmärgi sõnastust, kuid peamine probleem on mõõdikud – kuidas mõõta inimeste rahulolu. Alaeesmärgi sõnastus iseenesest milleski ei kohusta, kuid täidab sotsiaalset tellimust. Leo Filippovi pakutud sõnastuse erinevaid komponente on teistes alaeesmärkides arvestataval kujul olemas.

Andres Talijärv tuletas meelde, et metsaseadus kehtestab metsaomanikule väga ühesed piirangud, mida ta oma metsas teha võib ja mida mitte. Seega ei ole kohane metsaomanikku

kõrvutada kellegagi, kes maad mürgitab. Metsaomanik toimetab väga selgetes raamides ja täiendavad piirangud peavad olema kas kokkulepitud või kompenseeritud. **Tarmo Porgand** tõi välja, et metsaomanikele peavad olema baasreeglid ühesugused: kui kohalikele tagada kaasarääkimise võimalus, siis see peaks olema võimalik nii riigimetsa, kui ka erametsa puhul. Kui riik ise peab vajalikuks veel täiendavalt midagi teha, siis see on riigi otsus. **Leo Filippov** ei nõustunud minema esialgse sõnastuse juurde, kuna selline sõnastus ei võimalda kogukonnal oma huve sisuliselt kaitsta. Metsanduse ruumilist planeerimist ei toimu ja seadusandlus ei toeta ega soodusta kohalike elanike ja avaliku huvi vajadusi, sh teadlaste ettepanekuid. Loodus, kultuur, ajalugu, maastik ja miljööväärtus – neile kõigile saab leida mõõdikud. Riigimetsas ja osalt ka erametsas on inventeeritud pärandkultuuriobjektid, praktikas aga RMK ja erametsas raietega kaotavad neid ära ja see on selge negatiivne trend meie kultuuriruumis. Seda on vaja teadvustada ja leida vahendid või meetmed sellise trendi peatamiseks.

Peep Arold tõstas küsimuse, et mida mõtleme kohaliku elanikkonna all – on see küla, vald, maakond, kohalik või ajutine elanik antud piirkonnas. Kas hajaasustuses suvila või maa omanik on ka kohalik huvi? See väga laialivalgub mõiste.

Linda-Mari Väli märkis, et metsaseadust on viimase kümne aasta jooksul mitmeid kordi muudetud lähtuvalt arengukavast. Samuti saab seda teha uuest arengukavast lähtudes.

Tarmo Tüür nõustus Kristel Järve öelduga, et koha peal sündinud sõnastusi on raske hoomata kõigis nüanssides. Paraku senine töövorm alaeesmärjade ühisel sõnastamisel tingibki kiiret sõnastamist ja ebaülevaatlikkust. Kohalike kogukondade punkt on samas oluline, kuna sotsiaalne tellimus on väga suur ja see on põhjustanud palju konflikte. Seega toetas mõlemat sõnastust, sest nii kiirelt on keeruline öelda, kumb on parem.

Jaanus Kangur märkis, et arutelu aeg on otsas ja kuna konsensust ei ole leitud, siis tuleb juhtkogul hääletada. Hääletamisele lähevad kaks alternatiivi ja vajadusel edasi nurksulgudes sõnastused.

Jaan Aiaots küsis, et kas saab ka mõlema alaeesmärgi vastu hääletada. **Jaanus Kangur** selgitas, et teiste alaeesmärkide puhul ei ole tehtud ettepanekut see üldse välja jätta. **Tarmo Tüür** lisas, et varasemalt ei ole ka öeldud, et selline võimalus on alaeesmärgi vastu olla. **Leo Filippov** täiendas, et varasemalt hääletust arvestades, ei tohiks nüüd vastuhääletamist teha. **Jaanus Kangur** selgitas, et arvestades eelmisi hääletamisi, siis hääletame poolt ja kõik saavad hääletada mitu korda.

Juhtkogu hääletas järgmiste sõnastuste vahel:

1. Kohaliku elukeskkonna kujundamiseks saavad kohalikud kogukonnad metsamajandamise planeerimisel kaasa rääkida. (poolt 13)
2. [Riigi omandis oleva metsamaa ruumiline planeerimine ja seda reguleeriv seadusandlus /Metsanduse ruumiline planeerimine ja seadusandlus] [ja osalemisvõimalused toetavad] toetab ning soodustab kohaliku kogukonna, elanike ja avaliku huvi vajadusi looduse, kultuuri ajalugu, maastiku ja miljööväärtuste ning kavandatud rohevõrgustiku säilitamist ja hoidmist. (poolt 6)

Seega on uus alaeesmärgi 1.4 sõnastus: Kohaliku elukeskkonna kujundamiseks saavad kohalikud kogukonnad metsamajandamise planeerimisel kaasa rääkida.

2. Metsasektori konkurentsivõime säilitamine

Tõnu Ehrpais arengukava algatamise juures oli selgelt kirjas, et see peab käsitlema ka sotsiaalmajanduslikku mõju. Varasem alaeesmärk kirjeldab, mida ettevõtted peavad tegema, kuid antud juhul uus alaeesmärk peab sätestama majanduskeskkonna ja konkurentsivõime võimalused. Seega peab arengukava paika panema majandatava metsa pindala ning kas ja milliseid piiranguid nendele metsadele seatakse. Need mõjutavad kogu sektori tulevikku.

Tarmo Tüür pakutud alaeesmärk kordab juba kokkulepitud 2.2 alaeesmärki. Seda, kellele alaeesmärk on adresseeritud peab määrama arengukava.

Lehar Lindre nõustus, et kaalu teisele poole peaks panema majandusmetsade pindala, siis on mõlemalt poolt selge: palju kaitseme metsa ja palju majandame.

Asko Lõhmus märkis, et ei saa endiselt aru, mida hetkel arutatakse. Oleme kinnitanud sõnastuse, et metsasektor on konkurentsivõimeline. Nüüd on pakutud sõnastuses „säilitamine“, mis ei ole innovatsiooni arvestades põhjendatud. Lisaks piirangute ja pindalade külmutamine ei ole riigil praegu rohelepe ja elurikkuse strateegia raames võimalik.

Jaan Aiaots tõi välja, et rohelepe jätab pindalad iga riigi enda otsustada. Metsanduse arengukava ongi see koht, kus saame otsustada metsamaa tasakaalu üle. Samuti märkis, et konkurentsivõime on juba kokku lepitud ja pakkus sõnastuseks: „Metsanduse majanduslik jätkusuutlikkus on tagatud.“

Triin Reisner selgitas, et ei ole kummagi uue alaeesmärgi poolt ja nõustub mõõdikute töörühmaga. Eesmärk peab sisaldama seda, mida soovime saavutada: kaasa rääkimine ei ole justkui saavutamine, vaid midagi muud. Nõustus, et ka see pakutud alaeesmärk on varasemalt kaetud. Kui arengukava on valmis, siis Riigikantselei vaatab samuti üle, kuidas dokument läheb kokku valdkondlike arengukavade määrusega. Üle 6 alaeesmärgi ei ole arengukavas enam hoomatav, sellisel juhul räägime juba programmist või tegevuskavast. Seega, mida vähem üld- ja alaeesmärke, seda selgem ja lihtsam ning kui tundub, et alaeesmärk ei kata vajalikku teemat, siis saab selle kohta alati mõõdiku seada.

Raul Kirjanen nõustus eelkõnelejaga ja see on korraldajate teha, kuidas alaeesmärke hääletame. Metsamajandamise ja metsatööstuse konkurentsivõime säilitamine ja isegi kasvatamine on MAKis äärmiselt oluline ja seda sisustamata ei tohiks jätta. Seejuures millise punkti all, ei ole oluline, kuid valdkonna eesmärgi ja mõõdikute väljatoomine on väga tähtis, kuna tegemist on olulise majandusvaldkonnaga Eestis.

Tarmo Soomere märkis, et pakutud sõnastus ei anna midagi juurde juba alaeesmärgi 2.2. sõnastusele ja seega ei poolda selle lisamist. Tehniliselt saab alati hääletamiseks välja panna tühja alternatiivi ehk kus ei olegi uut sõnastust. Alaeesmärkide jaotus jaguneb praegu: 1 globaalne, 2 ökosüsteemiteenused, 2 majandust ja 1 kultuurile ja see on igati mõistlik tasakaal arvestades veel eelnevalt lisandunud alaeesmärki.

Kadri Ukrainski tõi välja, et mõlemad uued alaeesmärgid on juba kaetud alaeesmärkide 1.2 ja 2.2. all. Seejuures võiks täiendada, et kuna konkurentsivõimet on keeruline tagada, siis näiteks TAIEs on kasutatud soodsa ja tasakaalustatud majanduskeskkonna tagamist.

Ülle Läll toetas konkurentsivõime sisse jätmist.

Karel Lember märkis, et kui alaeesmärgi 2.2 all on olulised sotsiaalmajandusliku arengu indikaatorid kaetud, siis dubleerimist ei tohi tekkida. Samas majandus on oluline osa ja võib ka

eraldi olla, kuid siis tuleb lisandväärtuse osa 2.2 alt ära tõsta. Lisaks ei ole siis kohane rääkida säilitamisest, vaid ikka kasvatamisest.

Bert Rähni tegi ettepaneku minna hääletamise juurde.

Tõnu Ehrpais viitas vastuolule, et alaeesmärk 2.2 ei lähe kokku üldeesmärgiga 2, sest majanduskeskkond on üldeesmärgi 1 juures.

Asko Lõhmus märkis, et palju räägitakse üksteisest mööda, justkui konkurentsivõimet ei oleks praegustest alaeesmärkides kirjas – see on tegelikult olemas ja kokkulepitud. Seega ei ole mingit põhjust seda alaeesmärki sellises sõnastuses lisada. Kui vaja, siis saame uuesti hääletada, kas avame alaeesmärgi 2.2, et seda täiendavalt sõnastada. Omaette küsimus on, millised möödikud kahe uue alaeesmärgi juurde tulla saavad, sh saab kindlasti mööta ka kaasaraäkimist.

Leo Filippov leidis, et konkurentsivõime on väga ambitsioonikas mõiste ja võib prognoosida olulisi pingeid sel teemal.

Linda-Mari Väli tegi ettepaneku antud alaeesmärgi välja jätta.

Tõnu Ehrpais kordas, et üldeesmärgile 1 vastavat alaeesmärki ei ole, mis puudutab metsade majandamise valdkonda. Alaeesmärk 2.2 räägib teisest asjast ja see on üldeesmärgiga vastuolus.

Marku Lamp selgitas, et kui eesmärkide tehniline jaotus ümber teha, siis kas vastuolu sellisel juhul kaoks. **Tõnu Ehrpais** vastas, et kui see läheks esimese üldeesmärgi alla, siis oleks loogika olemas. Praegu ei ole 2.2 suunatud üldeesmärgile 2 ja üldeesmärgi 1 all ei ole alaeesmärkides vastavat sisu. **Asko Lõhmus** toetas, et kahele üldeesmärgile ei järgneks hierarhiliselt seotud alaeesmärke, vaid need sisustavad mõlemat üldeesmärki.

Jaanus Kangur küsis, et kas sellisel juhul saame konsensusega edasi minna. **Tõnu Ehrpais** selgitas, et nende jaoks on oluline arutelu, kas arengukavas fikseeritakse majandusmetsade pindala ja kas pannakse paika metsaomandile piirangud või mitte. Selge soov on, et need peavad olema mõõdetud ja arengukavas kirjas. Sellest oleneb metsasektori areng ja investeeringud. Kui neid ei käsitleta, siis MAK ei anna sektorile midagi.

Jaan Aiaots märkis, et keegi võiks ka kolmanda alternatiivi pakkuda või läheks hääletuse juurde. **Tõnu Ehrpais** loobus enda pakutud sõnastusest ja tegi ettepaneku hääletada Jaan Aiaotsa sõnastust.

Tarmo Tüür pakkus, et siis võiks hääletada ka alaeesmärgi välja jätmist. **Tõnu Ehrpais** palus siis sama teha ka eelmise alaeesmärgiga.

Linda-Mari Väli palus täpsustada, mida tähendab majanduslik jätkusuutlikkus. **Tõnu Ehrpais** vastas, et see tähendab kokkuleppe olemasolu ressursi kasutamiseks: kui palju on ressursi ja kuidas on võimalik seda kasutada.

Asko Lõhmus kordas ettepanekut hääletada alaeesmärgi 2.2 avamist majandusliku aspekti täpsustamiseks, sest majandusliku jätkusuutlikkuse eesmärk on just tolle punkti põhifookustest. Sisulist põhjust korrata seda uue alaeesmärgiga ei ole.

Madis Iganõmm küsis, et kas „säilitamine“ tähendab ka raiemahu säilitamist ja „kasvatamine“ raiemahu suurenemist. **Tõnu Ehrpais** vastas, et selle all mõeldi majandusmetsade pindala, kuid seda alternatiivi ei paneks enam hääletamisele.

Jaanus Kangur selgitas, et üle-eelmisel korral tuli juhtkogust ettepanekud lisada alaeesmärkidena veel kolm teemat: ruumiline planeerimine, kogukondade kaasamine ja sotsiaalmajanduslik mõju. Esimene sai kirja alaeesmärgi 1.1 ja kahte viimast pidime arutama

sel korral. Kogukondade kaasamise osas hääletasime nii nagu seda eelmist alaeesmärkide juures tegime ehk välja hääletamist ei kasutanud. Sotsiaalmajandusliku mõju osas on jäänud üks sõnastuse ettepanek või lugeda see alaeesmärgi 2.2 alla ning täiendavalt see muutmiseks avada.

Juhtkogu hääletas järgmiste variantide vahel:

1. Uus alaeesmärgi sõnastus: metsanduse majanduslik jätkusuutlikkus on tagatud. (poolt 15)
2. Alaeesmärgid ei ole üldeesmärkide kaupa jaotatud, säilib alaeesmärk (praegu 2.2) (poolt 10)
  - 2.1 olemasolevas sõnastuses
  - 2.2 avada uuesti punkt 2.2, et seal seda edasi rääkida.

Seega on uus alaeesmärgi 1.5 sõnastus: metsanduse majanduslik jätkusuutlikkus on tagatud.

3. Mõõdikute koondamine, arutelu

Kristel Järve tuletas meelde, millised olid mõõdikute töörühma üldised ettepanekud: mõõdikuid peaks olema 2-3 alaeesmärgi kohta, vältida liigset detailsust ja jah/ei mõõdikuid, teatud mõõdikute korral on keeruline või ei ole mõistlik sihttasel määrata ja mõnda head mõõdikut piirab metsanduse arengukava lühiajalisus. Nendele aspektidele võiks ka arutelu ja ettepanekute tegemisel lähtuda. Arutelu toimub alaeesmärgi kaupa ja vaadatakse mõõdikute paketti korraga.

Jaanus Kangur märkis, et iga alaeesmärgi mõõdikuid arutame 10 min. Samuti võib välja tuua, millised mõõdikud kindlasti olulised on või mida võib välja jätta.

Leo Filippov tõstas küsimuse, et kas alaeesmärkide koondamisega ei ole ohtu, et midagi olulist kaotsi on läinud. **Kristel Järve** vastas, et alaeesmärgid koondati nii, et üksi tegevus ja mõõdik ei ole kuhugi kadunud, vaid liikusid uue alaeesmärgi juurde kokku.

Leo Filippov tundis huvi, et kas mõõdikud on nagu hindamiskriteeriumid. **Kristel Järve** vastas, et mõõdikud hakkavad näitama eesmärgi täitmist. Tegemist on mõjumõõdikutega.

Tarmo Tüür tõi välja, et juhtkogu ei ole mõõdikute töörühma moodustamisest teavitatud ja samuti, kes sinna kuuluvad. Lisaks, kas koondatud tegevusi tuleks samuti koos mõõdikutega vaadata. **Kristel Järve** vastas, et hetkel hakkaks vaatama ainult mõõdikuid, tegevused on toodud taustaks. Samuti on juhtkogu teavitatud 3. aprilli kirjas mõõdikute töörühma moodustamisest, milliseid asutusi sinna kaasatakse. Töörühma kuuluvad riigis erinevaid andmeid koguvad asutused, nagu Statistikaamet ja KAUR, aga ka mitmed ministeeriumid. Lisaks on jagatud juhtkogule töörühma protokolle ning seal on nimelised esindajad toodud.

Jaanus Kangur luges ette töörühma liikmed: Mati Valgepea (KAUR), Madli Linder (KAUR), Olav Etverk (Keskkonnaamet), Aigar Kallas (RMK), Kaia Oras (Statistikaamet), Kaie Koskaru-Nelk (Statistikaamet), Karel Lember (MKM), Rando Kängsepp (RaM), Triin Reisner (Riigikantselei), Maili Hirlak (Maa-amet), Allar Luik (Erametsakeskus), Herdis Fridolin (KeM), Helen Allik (KeM), Kristel Järve (KeM). **Tarmo Tüür** lisas, et see peaks olema ka avalikkusele selge, kes selle töörühma moodustas ja kes sinna kuuluvad. Kuna ka ministri käskkirjas on toodud, et juhtkogu juhivad seda protsessi, siis oleks aus teada, milliseid osasid sellest protsessist juhtkogu ikkagi juhivad. Mõõdikute töörühma moodustamisest teavitati juhtkogu siis, kui esimene töörühma kohtumine oli juba toimunud. Asutustest räägiti

juunikuisel juhtkogu kohtumisel ja nimelised esindajad alles nüüd.

Kristel Järve selgitas, et eelnevalt saadeti juhtkogule asutused, kellest töörühm moodustatakse. Selle kirja põhjal reageerisid ka paar ministeeriumit, kes töörühmas osaleda soovisid. Lisaks, kas on oluline, kes ekspertidest asutust töörühmas esindab. Seega oli juhtkogul enne teada, et töörühm moodustatakse. Töörühma kokku kutsumise leppisime juba varasemalt juhtkogu kokku, nagu ka teadlaste kogu mõistete defineerimiseks. **Tarmo Tüür** korrigeeris hiljem oma väidet ja nõustus, et juhtkogu teavitati mõõdikute töörühma moodustamise kavatsusest 3. aprillil ehk enne mõõdikute töörühma moodustamist.

Asko Lõhmus tõi välja, et säästva metsanduse mõõtmiseks seab Forest Europe umbes 45 mõõdikut. Meil on praegu lubatud 6-8 alaeesmärgile igale 2-3 mõõdikut. Seega, kuidas valitud mõõdikute põhjal saame väita, et eesmärk on täidetud või mitte, see ei olegi võimalik ja vaja oleks koondmõõdikuid. Järelikult on praegu arutelu eesmärgis midagi fundamentaalselt valesti.

Kristel Järve selgitas, et arengukava ei ole rahvusvahelise aruandlusega üks ühele võrreldav – alati saab viimase arengukavale lisaks panna. Arengukava mõõdikutega peaks mõõtma konkreetseid eesmärke. **Asko Lõhmus** täiendas, et tema oleks alaeesmärkidele teinud koondmõõdikud, kui tegelikult on soov teha vastupidi, mõõta üksikuid komponente. Seega on nende mõõdikute kasutamine alaeesmärkide mõõtmiseks ikkagi küsitav.

Andres Taliäär tundis huvi, et kas eesmärkidel on ka mõõdetav saavutustase, näiteks metsamaa pindalal või metsa tagavaral. **Kristel Järve** vastas, et selleks kutsutaksegi kokku teadlaste kogu, et määrata mõõdikutele sihttasemed. Seetõttu on juhtkogus oluline ka korra mõõdikud läbi arutada, millised mõõdikud teadlased ette võtavad. Samuti on kavas teha lisakohtumine mõõdikute töörühmaga, kuna alaeesmärgid on koondatud ning uute sõnastustega.

Leo Filippov küsis, et mida mõõdikud meile näitavad. **Kristel Järve** selgitas, et töörühma märkused ei ole kindlasti lõplik sõna, vaid ettepanekud juhtkogule.

Jaanus Kangur juhtis tähelepanu, et arutaks mõõdikuid alaeesmärkide kaupa ning vajadusel saab teha ettepanekuid muudatusteks ja täiendusteks.

1.1 Metsa majandatakse eesmärgiga pikas perspektiivis suurendada Eesti looduse süsinikuvaru ja süsiniku sidumise võimet, säilitades metsa elurikkuse, produktiivsuse, uuenemisvõime ja elujõulisuse ning vältides metsamaa pindala vähenemist ja ruumilise funktsionaalsuse kadu.

Ants Varblane märkis, et mõõdik „Erametsade lageraiealade uuendamise osakaal“ võiks olla „uuenemise“, sest loodus ka uuendab.

Linda-Mari Väli pakkus mõõdikuteks „Laialeheliste ja okaspuuliikide osakaal“ ja „Süsiniku sidumine biomassi ja mulda“.

Karel Lember tõi välja, et oluline mõõdik on „Metsamaa pindala“ antud alaeesmärgi all, aga tähele tuleb pöörata ka teiste arengukavade eesmärkidele: põllumaa pindala suurenemine, neljarajaliste teede rajamine, raudtee rajamine, lisa elektriliinid varustuskindluse parandamiseks jne. See kõik mõjutab ka metsamaa pindala. Seega kõik arengukavad peaksid kooskõlas olema, sest Eesti pindala on piiratud. Samuti, kas oluline on pindala või metsa kvaliteet.

Asko Lõhmus märkis, et „Metsamaa netoheide“ parem oleks „süsinikubilanss“ on antud alaeesmärgi juures oluline mõõdik. „Metsamaa pindala“ võiks siduda ruumilise

funktsionaalsusega, näiteks „Rohevõrgustikuna toimiva metsamaa pindala“. „Metsa tagavara“ all võiks vaadata orgaanilise osa eri komponente ehk laiem kui ainult eluspuuit. Need nimetatud kolm oleksid kõige olulisemad mõõdikud selle alaeasmärgi juures. Samas mõõdiku „Majandatava metsa kogu juurdekasvu suhe raiemahtu perioodi 5 aastase keskmisena“ võiks kõrvale jätta, sest see tekitab ühiskonnas väga suurt segadust

Lehar Lindre pakkus mõõdikuks „Kohalikes taimlates toodetud kohalikku päritolu metsakultiveerimismaterjali hulk“, sest see otseselt mõjutab metsa elurikkust, produktiivsust, uuenemisvõimet ja elujõulisust.

Andres Talijärv tõi välja, et mõõdikut ei tasuks sellepärast ära jätta, kui selle sihttaset ei saa saavutada, näiteks metsamaa pindala kooskõlas teiste arengukavadega.

Tarmo Soomere märkis, et „Korrastatud metsateede osakaal kogupikkusest“ on oluline mõõdik, aga mets on pindalaline objekt ja seega pikkus ei sobiks. Metsateede kvaliteeti saab hinnata, kui arvutada metsaosade kaugust metsateest, nii maksimaalne kui keskmine. Samuti võimaldab see hinnata metsamaa pinnale avalduvat koormust. Uus mõõdik võiks olla „Keskmine ja maksimaalne kaugus metsateedest“. Samuti on oluline mõõdik „Korrastatud kuivendussüsteemide osakaal“ just kliimamuutuste kontekstis. Seejuures on ettepanek lisada kuivendussüsteemidele regulaatorid, ka põllumajanduses, et tasakaalustada aastaringselt vee juhtimist. Seega võiks olla uus mõõdik „Kuivendussüsteemide osakaal, kus on regulaatorid rakendatud“. Täiendavalt, ei pruugi kliimamuutuste kontekstis ainult kohalikku päritolu isikute kasutamine olla optimaalne. Võime peagi vajada hoopis teistele kliimatingimustele sobivas kohas kasvatatud istikumaterjali. Lisaks võib sisse jääda „Metsamaa netoheide“, mille mõte on kogu süsinikuvaru muutumine ja „Metsa tagavara“ ehk süsinik eluspuidus.

Leo Filippov küsis, et kas edaspidi jõuame ka mõõdiku sisulise näitajani. Toetas Asko Lõhmust mõõdiku „Majandatava metsa kogu juurdekasvu suhe raiemahtu perioodi 5 aastase keskmisena“ välja jätmist. Lisaks tuleks mõõdiku „Erametsade lageraiealade uuendamise osakaal“ juures eristada füüsilised ja juriidilised isikud. Samuti tuleks alles jätta „Rajatud ja/või uuendatud seemlate pindala (ha)“, sest see näitab, kas toodame ise metsaistutusmaterjali või ostame sisse ja toetame mõnda teist riiki. Oluline on ka teada, kui palju on töötavaid kuivendussüsteeme ja kui palju taastatakse. Toetas ka Tarmo Soomere mõtet regulaatoriga kuivendussüsteemide osas.

Tarmo Tüür pakkus mõõdiku „Erinevate metsamajandamisvõtete osakaal“, see on ka alusuuringus esile toodud.

Raul Kirjanen tõi välja, et kliimamuutuste raames võiks innovatsioonist rääkida ka metsade majandamisel, näiteks võime vajada edaspidi teiste kliimatingimustega kohanenud istikuid. Seega väga jäiksid piire selles osas ei tohiks seada. Samuti asume globaalses majandusruumis ja ei saa takistada väliskaubandust. Üldiselt, et mõõdikute puhul on väga oluline läbi mõelda sihttasemed, mis seavad omaette piirangud. Seega võiks enne lõplike otsuste tegemist neid ikkagi koos vaadata. **Lehar Lindre** täiendas, et vastuolu kaubandusreeglitega ei teki, sest kaupade vaba liikumise alusleping võimaldab keskkonna kaitseks piirata teatud toodete liikumist. Samuti kehtib Euroopa Liidus metsakultiveerimismaterjali kohta määrus, mis ütleb, et tuleb eelistada kohalikku päritolu.

Tõnu Ehrpais tegi ettepaneku vaadata süsinikubilanssi komplekselt ja ka tagavara komplekselt. Täna on 47% valmivaid ja küpseid puistusid. Kui võtame eraldi eesmärgiks, et

süsinik eluspuidus ei vähene, siis ei saagi neid metsi süsiniku mõistes optimaalselt majandada. Seetõttu on vaja süsinikubilanssi vaadata komplekselt.

1.2 Metsa puiduliste ja mittepuiduliste saaduste ja teenuste kasutamisel säilitatakse metsaökosüsteemi erinevad funktsioonid (sh mulla, vee, maastiku kvaliteet).

Kristel Järve tõi välja mõõdikute töörühma märkuse, et alaeesmärgi alla saab mõõdikud välja töötada pärast ELME projekti lõppemist. Hetkel ei ole andmeid metsa kõrvalkasutuse hindamiseks.

Asko Lõhmus nõustus, et ELME projektist saaks ühe või mitu mõõdikut. Ta pakkus mõõdiku „Metsadest veekogude kaudu väljakantavad setted ja saasteained, nagu fosfor ja lämmastik“ näiteks suublates fosfori ja lämmastiku hulk. Metsade veekvaliteedi küsimus on väljendatav selle kaudu, kui palju metsad ise vee kaudu saastama hakkavad.

Ants Varblane juhtis tähelepanu mõõdikule „Kehtestatud üldplaneeringute arv, millega on metsaaladele seatud kaitse- ja kasutustingimused“, et see sõltub omavalitsuste arvust. Olulisem on kehtestatud piirangute sisu, mida reguleeritakse.

Lehar Lindre märkis, et metsad piirnevad intensiivsete põllumajandusaladega ja seega on keeruline eristada, kust saasteained pärinevad.

Tarmo Soomere täpsustas, et fosfor ja lämmastik on merele toiteained, mitte saasteained. Lisaks pakkus metsa kõrvalkasutuse hindamiseks meetodika, mida on aastakümneid kasutatud mererandade väärtuse hindamisel. Selle meetodika nimi on *benefit transfer method*, kus inimesed ise hindavad, kui palju on nad nõus investeerima metsa küllastamise, sh seenel-marjul käimisse. Selle keskne idee on asendada mingi asja müügiväärtus, mida on väga raske hinnata tasuta teenuse puhul, selle hindamisega. Ehk kui palju inimesed on nõus investeerima ise, et põhimõtteliselt tasuta asju enda jaoks kasutada. Väärtust hinnatakse käibe kaudu. Metsa puhul saab üsna lihtsa küsitluse baasil rehkendada, kui palju inimesed võtavad aega, et metsas puhata, kui palju nad autoga maha sõidavad, et metsa minna, kui palju nad maksavad igasuguste teenuste eest (söögid, ööbimine) jne. Kui see toimib randade puhul, ei ole mingit põhjust, miks see ei peaks toimima metsade puhul.

Bert Rähni tegi ettepaneku jätta praegu kõrvale mittepuidulise kõrvalkasutuse mõõdikud, kuna olulised projektid on veel lõpetamata ja keskenduda praegu puiduliste saaduste ning teenuste mõõdikutele.

Karel Lember nõustus, et üldplaneeringute arvu lugemine ei ole hea mõõdik – uute regulatsioonide juurde tegemine ei peaks olema eesmärk omaette. Neid peaks olema nii palju kui vajalik ning nii vähe kui võimalik, sest mõnel juhul polegi vaja kasutustingimusi kirja panna.

Leo Filippov pakkus mõõdikuks „Metsa mittepuiduliste ja mõõdetavate teenuste pindala“, näiteks mustika-männiku pindala, mille tootlikkus taastub pärast lageraiet alles ligi 35-40 aasta pärast. Kindlasti peab seda enne teadlastega arutama, millised mittepuidulised teenused oleksid mõõdetavad. Lisaks pakkus mõõdikuks „Miljööväärtuslike alade olem ja muutus“. Miljööväärtuslikud alad peaksid sisse tulema metsanduse ruumilise planeerimisega või üldplaneeringutega. Miljööväärtus on defineeritud planeerimisseaduses, kuid metsanduse kontekstis peaks selle uuesti mõtestama ja sõnastama. Samuti lisada mõõdik mulla tootlikkuse, seisundi mõõtmiseks – seda tuleks arutada mullateadlastega ja lisada mõõdikuna teemakohaste küsitluste, analüüside, uuringute arv seoses alaeesmärgi saavutamise.

Asko Lõhmus tuletas meelde, et KeM tellib iga kahe aasta tagant keskkonnateadlikkuse uuringu ja selle täiendamisel on võimalik lihtsasti tekitada mõõdik, mis mõõdab kõrvalkasutust.

Raul Kirjanen tõstatab küsimuse, et mida tehakse edasi teadmisega, kui palju maksavad mittepuidulised saadused ja teenused. Kas seda hakatakse kuidagi kompenseerima? Erametsas sellel erilist väärtust ei ole.

Tarmo Soomere märkis, et tegelikult on piinlik, et Eestis ei ole siiani seda tüüpi meetodikat kasutatud, kuna mujal on seda väga palju ja pikalt juba rakendatud. Kompetentsi import ja käivitamine oleks mõne kuu küsimus. Vastates Raul Kirjanenile, siis selle tulemusel saame hakata jälgima aegrida. Sõltuvalt inflatsioonist, siis kõrvalkasutuse väärtus hakkab kasvama. Samuti oleks hea ju teada, kuidas eestlane metsa kõrvalkasutust enda jaoks hindab.

1.3 Metsa elurikkus on säilinud ja edenenu.

Andres Tali täiendaks mõõdikut „Ohustatud metsaliikide arv“ stabiilses ja soodsas seisundis metsaliikidega.

Linda-Mari Väli pakkus mõõdikuks „Erinevate metsaelupaikade raie“, eriti lageraiet, mis annab kindlasti infot, kas elurikkus on säilinud.

Asko Lõhmus märkis, et alaeesmärgi kaks mõõdikut kolmest vastavad ka *Forest Europe*-i indikaatoritele. Mõõdiku „Ohustatud metsaliikide arv“ taga on ohustatuse hindamise protsess, mis määratleb liike ka heas seisundis olevaid liike. Seega võiks olla mõõdik „Metsaliikide jaotus ohustatuse järgi“. Mõõdiku „(Vanade) Loodusmetsade pindala“ korral võiks jälgida nii looduslähedasi-, kui ka loodusmetsasid. Mõõdik „Soodsas seisundis metsaelupaigatüüpide arv“ on Natura elupaikade kohta ja Eesti peab seda niikuinii jälgima. Mõõdikuid juurde ei lisakski.

Tarmo Tüür tõi välja, et mõõdik „Soodsas seisundis metsaelupaigatüüpide arv“ on eksitav, sest üle-eestiline inventuur on tegemata ja hetkel jälgitakse vaid kaitsealasid. Mõõdiku „Ohustatud metsaliikide arv“ juures toetas Asko Lõhmuse pakutud sõnastust. Lisaks ei nõustunud, et vanad loodusmetsad tuleb defineerida – seda on tehtud metsa aastaraamatus ja KAUR peab selle alusel riiklikku statistikat.

Raul Kirjanen tõstatab küsimuse, et kas võiks lisada mõõdiku kliimamuutustest ja inimtegevusest tuleneva liikide muutumise jälgimiseks. Kliimamuutuste tulemusel tuleks jälgida näiteks uute liikide sissetulekut. Seejuures on kindlasti keeruline mõõdikule sihttaseme määrata ja mida võtta aluseks. **Asko Lõhmus** selgitas, et ohustatuse hindamise protsessis järgitakse rahvusvahelisi arvulisi kriteeriumeid ja tavaliselt käsitletakse ka ohutegurid. Üks võimalus on täiendada mõõdiku sõnastust, et „Metsaliikide jaotus ohustatuse ja ohutegurite järgi“. Samuti käsitleb see ka kõike, mis kliimamuutusega juurde tuleb.

Karel Lember nõustus, et oluline on arvesse võtta ohutegurid, mitte liikide arv.

Kristel Järve märkis, et mõõdikute seadmisel tuleks tähelepanu pöörata, kas mõõdik on üldse mõjutatud sellest, mida arengukavaga teha saame. Põhjus, miks töörühmas ohutegurid kõrvale lükati oli, et see on mitmest numbrist koosnev mõõdik. **Asko Lõhmus** lisas, et seda saab koondada, näiteks *red list index*-i alla, mis näitab liikide ohustatuse seisundi muutumist ja on ka keskmise seisundi muutuse indeks. See on väga tehniline küsimus, mille lahendust ei peaks praegu juhtkogu pakkuma, oluline on, mida sisuliselt jälgitakse.

Leo Filippov pakkus mõõdikuks „Vääriselupaikade pindala“, kus on eraldi välja toodud riigimets ja eramets ning see omakorda juriidilised ja füüsilised isikud. Lisaks võiks olla mõõdik „Teaduslike uuringute arv“, mis antud alaeesmärgiga seonduvad. Eesmärk on saada selgust, kas ulatuslikud raied mõjutavad metsa elurikkust või mitte.

Ants Varblane tundis huvi, et kus mõõdetakse loodusmetsade pindala – kas kogu metsamaal, kaitsealadel või majandusmetsades. Samuti tuleks vaadata, kui paljud majandusmetsa omanikud on võtnud kohustuse vana loodusmetsa kaitsta.

2.1 Metsandusotsused tehakse teadus- ja tõendus põhiselt, nende aluseks kogutud ja sünteesitud info on üldjuhul avalik ning ühiskond on teadlik metsandusega seotud probleemidest ja otsustest.

Ants Varblane tõi välja, et oluline ei ole vääriselupaikade (VEP) pindala, vaid arv, kus kaitse on tagatud. **Karel Lember** täiendas, veel olulisem võiks olla inventuuri osakaal, kui palju metsamaast on inventeeritud. **Tarmo Tüür** nõustus, et olulisem on inventuuri osakaal ehk andmed, mille põhjal otsuseid teha. Samuti oli see huvirühmade aruteludes üks väheseid konsensusi, et see info tuleb koondada ning vääriselupaikade inventuur lõpule viia nii era- kui riigimaal.

Leo Filippov pakkus mõõdiku „Metsaga seotud teadustööd on kättesaadavad“, et lisaks teadlastele oleks kõigil võimalik vaidlustes leida argumente teadustöödest. Samuti oleks hea teada, kui paljud metsandusvaldkonna lõpetajatest erialalist tööd tegema lähevad ehk lisada vastav mõõdik.

Asko Lõhmus pakkus mõõdikuteks „Keskkonnaregistris avalikult kasutatava info hulk“. Samuti kasutatakse sarnase mõõdikuna andmebaaside kasutajate arvu või kasutamise sagedust, kuid eelistaks esimesena pakutut.

Tarmo Soomere pakkus mõõdikuks „Eesti metsade kohtade kirjutatud teadusartiklite arv rahvusvahelisest eriala kirjandusest“, mis on kergesti leitav. Samuti võiks hea mõõdik olla „Meedias metsateemadel avaldatud artiklite arv“ ehk meediamonitoring.

Peep Arold tõi välja, et VEPid on kohati ka sihtkaitsevööndites mitte majandatavates metsades ning kas see kattuvus kaitsealadega ikkagi on hea mõõdik. VEP peaks olema esimeses mõttes ikka tulundusmetsa osa. Lisaks tuleks arvestada osalejaid metsandusalastel kursustel, mis ei lõppe kutseeksami või diplomiga.

Tõnu Ehrpais nõustus, et paremini koondatud infot võiks olla rohkem. Samuti tuleks välja tuua, et KAUR jätkaks puidubilansi koostamist, kuid see tuleb jah/ei mõõdikuna.

Leo Filippov märkis, et hea oleks teadusartiklite arv esile tuua valdkonnapõhiselt, et selguks palju on teadustöid mulla, raie jne kohta.

2.2 Metsasektor on innovatiivne, konkurentsivõimeline ja kasvatab metsa väärtust. Metsaressursse kasutatakse nupukalt ja mitmekesiselt ning neid maksimaalselt väärindades.

Ants Varblane tõi välja, et mõõdikus „Füüsiliste isikute omanduses oleva metsamaa suhe kogu erametsamaa pindalasse“ on oluline suhe ikka kogu metsamaasse, mitte ainult erametsa kohta.

Kristel Järve selgitas mõõdiku sõnastuse tausta, probleem selle taustal ühest küljest on metsaomandi liigne killustumine ja teisalt, et metsaomand ei koonduks juriidiliste isikute kätte.

Jaan Aiaots pakkus, et konkurentsivõimet võiks mõõta palgatasemega ehk mõõdikuks „Metsasektori palgatase võrreldes keskmise palgatasemega“.

Andres Talijärv pakkus konkurentsivõime mõõdikuks „Metsasektori investeeringute maht“.

Raul Kirjanen välja on jäetud mõõdik „Puidust saadava energia osakaal taastuvenergia tootmises“. Samas on Eesti energeetika tugevalt biomassiga seotud, eriti soojatootmises ning ENMAKi järgi peaks biomassi kasutamine soojatootmises suurenema. Samuti peaks see asendama üha enam fossiilseid kütuseid. Seega võiks nimetatud mõõdik alles jääda.

Lehar Lindre pakkus mõõdikuks „Metsa turuväärtuse kasv“.

Asko Lõhmus pakkus mõõdikuks „Kasulike kohalike patentide arv metsa- ja puidutööstuses“.

Triin Reisner ei nõustunud Raul Kirjaneni pakutud mõõdiku jätmisega, kuna see kindlasti hakkab olema langevas joones. Euroopa Liidu poliitika lähivad kõik sinna suunda, et biomassi kasutamist lähiaastatel hakatakse piirama. Ka Eesti Energia kasutab ehitusest tulevat puitjäätmepuitu. Samuti räägib alaeesmärk innovaatilisusest ja konkurentsivõimest, kuid puidu ja biomassi põletamine seda kindlasti ei ole ning seega eesmärki ei mõõda.

Kadri Ukrainski pakkus mõõdikuks „Innovatsioonikulutuste maht“, mis peegeldab laiemalt innovatsioonikulutusi väljaspool teadus-arendustegevusi, kuid mõõdab väga hästi väikeettevõtete innovatsioonitegevust. Seejuures ei ole patentide arv väga hea mõõdik innovatsiooni mõõtmiseks.

Raul Kirjanen märkis, et kui ühiskonnana ütleme, et biomassi energeetikas kasutada ei taha, siis tuleb ka selgelt öelda, mida siis kasutada tahame. ENMAKi järgi 80% soojatootmisest aastal 2030 tuleb biomassist ehk Riigikogus vastuvõetud arengukava alusel biomassi kasutamine energeetikas kasvab. Seejuures tuleb siis küsida, et mida toakütmiseks kasutama hakkame. Seega mõõdikuna võiks see olemas olla, et oleks võimalik seda jälgida.

Asko Lõhmus tõi välja, et Eesti raporteerib ökoinnovatsiooni indeksit – kas seda ei saa siduda metsanduse arengukavaga ja võtta samade parameetrite metsanduse osa.

Bert Rähni selgitas, et SKP ei mõõda hästi metsa kõrvalkasutust täies mahus, sest inimeste marjul käimine ja matkamine ei kajastu SKPs. Seetõttu oleks kõrvale vaja veel monitooringut või hinnangut.

Leo Filippov pooldas mõõdikut sõnastuses „... suhe kogu erametsamaa pindalasse“. Samuti tuleks kasutada ökoinnovatsiooni indeksit, mida laialdaselt mujal kasutatakse. Lisaks pakkus mõõdikuks „Raiutud puidumassist kütteks kasutatud maht“. Oluline on teada, palju raiutud puidust läheb kütteks. Samuti toetas Lehar Lindre pakutud mõõdikut „Metsa turuväärtuse kasv“, mis näitab metsa kvaliteedi muutust.

Tarmo Soomere nõustus, et metsa kõrvalkasutuse panus SKPsse ei ole hea mõõdik, seda saab teha *benefit transfer method*-i kaudu. Lisaks muutub energeetika maailmas nii kiiresti ja see osakaal, palju raiutud puidust läheb kütteks on mõjutatud hoopis enam kolmandate tegurite poolt, mitte metsanduse arengukavaga. Seega võib välja jäetud mõõdik jääda, kuid MAK ei kontrolli selle realiseerimist. Samuti pakkus mõõdikuks „Raiutud puidust väärindatud toodete osakaal“, mida saab vaadata nii puittoodete, kui ka keemiliselt- või bioloogiliselt väärindatuna. Seejuures jätkas põletamise siis kõrvale.

Triin Reisner parandas, et ENMAK on vastu võetud Vabariigi Valituse poolt, mitte Riigikogus ja tehtud aastateks 2012-2016. MKM-l on praegu koostamisel uued stsenaariumid, kuidas edasi minna ja millega soojusvõrku kütta. Lisaks võetakse Euroopa Liidus järgmisel aastal lahti

säästlikkuse kriteeriumid puidule. Ehk praegu on palju muutusi tulemas. Samuti on alaeesmärgis siht puidu väärimisel, mida mõõta ja pelletite tootmine ei ole kindlasti väärimise kõige parem näide.

Karel Lember märkis, et puiduga kütmise osa võiks jääda ENMAKi teemaks. Samuti ei peaks lugema metsanduse patente, sest neid on liiga vähe ja võivad minna keemiatööstuse alla. Lisaks pakkus mõõdikuks „Innovatsioonikulude suhe müügitulusesse“.

Ants Varblane tõi välja, et kindlasti peaks mõõtma kui palju on füüsiliste isikute käes maad, sest nemad on valmis oma maad kaitsma.

Madis Iganõmm pakkus mõõdikuks „Palju läheb Eesti puitu välismaale ahju“.

Andres Talijärv selgitas, et metsa turuväärtuse kasvu juures tuleb olla ettevaatlik bioloogilise vara väärtuse hindamisega. **Lehar Lindre** lisas, et erinevad meetodid on kasutusel, kuid bioloogiline vara on kasvav mets ja maa on eraldi – neid kajastatakse eraldi bilansis.

Jaanus Kangur juhtis tähelepanu, et mõõdikute arutamiseks ettenähtud aeg on otsas, kuid arutada on veel 2.3 ja uued 1.4 ning 1.5 alaeשמärke mõõdikud. Küsimus on, kas läheme kohtumisega üle aja, et teemadega lõpuni jõuda või lepime uue koosoleku aja.

6. Teadlaste kogu moodustamise ettepanekud

Kristel Järve selgitas, et teadlaste kogu ülesandeks on pakkuda mõõdikutele sihttasemeid ja defineerida MAKis esinevaid mõisteid. Seega enne teadlaste kogu moodustamist võiks teada, mis mõõdikuid arengukavas rakendame. Täna kohtumisel tuli taas väga palju uusi mõõdikuid ja kindlasti tuleb enne mõõdikute töörühm kokku kutsuda. Hetkel sooviks küsida juhtkogult tagasisidet, millised võiksid olla teadlaste kogu moodustamise põhimõtted.

Tõnu Ehrpais märkis, et teadlaste kogusse tuleb kaasata sõltumatuid, mitte parteilise tegevusega seotud teadlasi. Seetõttu võib kaasata ka välisteadlasi.

Tarmo Tüür tegi ettepaneku kaasata juhtkogus olevaid teadlasi, sest nad on protsessi kaasatud. Arengutsenaariumite kirjutamine näitas, et kogu protsessi ja arutelusid on väljast poolt tulijal keeruline hoomata. Samuti võimaldab mõõdikute arutamise formaat saata kolme arutamata jäänud alaeשמärke mõõdikutele tagasiside kirjalikult.

Raul Kirjanen nõustus Tõnu Ehrpaisiga, et oluline on saada lisaks juhtkogule uut teadmist ja võimalusel kaasata välisteadlasi. Kaasata teadlasi, kes tegelevad teadusega.

Asko Lõhmus märkis, et ülikooli teadlastel on väga tihe graafik ja seetõttu on realistlikum määrata valdkonnad, milles ekspertiisi on vaja ja küsida seda pigem vastavatel asutustelt. Persooni tasemel ei ole võimalik nagunii praegu otsust teha. Samuti on õiguskantsler öelnud, et kui kedagi hakatakse välistama parteilise kuuluvuse tõttu oluliste otsuste tegemise juures, siis see on seadusvastane.

Karel Lember nõustus samuti välisekspertide kaasamisega, sest nad näeksid tervikpilti teise nurga alt – kas näiteks mõõdikud mõõdavad eesmärki ja arengukava suudab mõõdikut mõjutada.

Lehar Lindre tõi välja, et lisaks teadmistele tuleks hinnata ka praktilist kogemust.

Leo Filippov märkis, et jälgida tuleb, kas kõik valdkonnad, mida metsandus mõjutab ja mis metsandust mõjutavad, on selle valdkonna teadlastega kaetud. Kui praegu kaasatud teadlased ei kata kõiki metsanduse valdkondi, siis kutsuda juurde konkreetse valdkonna tealade selle valdkonna teadlaste ettepanekul.

Jaanus Kangur võttis kokku, et teadlased peaksid siis olema võimalikult neutraalsed, kaasata diskrimineerimata, kaasata võimalusel ka välismaalt, aga ka juhtkogu teadlasi, arvestada tuleks ka praktilise kogemusega ning kõik olulised valdkonnad peaksid kaetud olema. Seega saadab KeM selle põhjal oma ettepaneku teadlaste kogu koosseisust juhtkogule tagasisidestamiseks. **Kristel Järve** märkis, et tingimusi sai palju ja kindlasti seab piirid ka eelarve.

Tõnu Ehrpais tõi välja, et põhimõtted teadlaste kaasamiseks said väga erinevad – kas kaasata juhtkogu teadlasi või mitte ning seda tuleks hääletada. **Jaanus Kangur** lisas, et KeM saadab omapoolse ettepaneku teadlastest ja siis saab protsessi edasi mõelda.

Kristel Järve andis teada, et Jaan Liira on palunud luba oma eelmise kohtumise ettekande salvestuse kuulamiseks, sest selle kohta on tehtud ülikoolis kaebusi. KeM seda talle ka võimaldab.

5. MAK2030 protsessi arutelu

Kristel Järve märkis, et kindlasti on arutamata jäänud alaeesmärkide mõõdikute arutelu koosolekuna, aga kui kõigile sobib, siis saame seda teha ka kirjateel. Juhtkogu oli nõus andma tagasiside kirjalikult. Lisaks on juhtkogu saatnud viimasel ajal väga mahukaid kirjasid erinevate teemapüstitustega, millele kõigele ei ole jõudnud reageerida. Seega küsimus, kas juhtkogu soovib nende teemade arutamiseks eraldi kohtuda.

Leo Filippov tõi välja tema tõstatatud teema riigikaitse suutlikkuse ja metsanduse seoste kohta, see käsitlus vajaks lisaks Kaitseministeeriumi antud vastusele täiendavat selgitamist.

Jaan Aiaots arvas, et ei peaks tegema täiendavaid kohtumisi sellistel teemadel ja fookus tuleks hoida MAKi koostamisel. Laialivalguate teemade lauale toomine viib MAKi valmimise veel kaugemale. Kui tahta arutada muudel teemadel, siis selleks ei pea olema MAK juhtkogu koosolek.

Andres Talijärv märkis, et arutelusid tuleks teha teemadel, mis on realselt probleem või probleemiks kujunemas. Kaitseministeerium on oma seisukoha öelnud ja sellest piisab. **Lehar Lindre** nõustus sellega.

Asko Lõhmus tahaks saada juriidilise põhjenduse, miks era- ja riigimetsa peaks käsitlema samamoodi. Selleks sobib ka kirjalik ülevaade.

Linda-Mari Väli tegi ettepaneku, et Keskkonnaministeerium ja Kaitseministeerium võiksid teha pressikonverentsi metsanduse ja riigikaitse teemal, kuna ühiskonnas on selles osas mitmeid küsimusi. **Leo Filippov** lisas, et kui tegemist on riigisaladusega, siis öelge see välja ja jätame teema kõrvale.

Jaanus Kangur märkis, et üldiselt ollakse nõus saama nendel teemadel kirjalikke vastuseid ja uut kohtumist enne detsembrit kokku leppima ei pea.

Tõnu Ehrpais palus esimesel võimalusel juhtkogule teada anda detsembri kohtumise kuupäeva.

6. Päeva kokkuvõte

Marku Lamp märkis kokkuvõtteks, et taas oli sisukas ja tõine kohtumine, mille üle saab ainult head meelt tunda. Seega suur tänu juhtkogule ja KeM metsaosakonnale sisu ja visiooni edasiviimise eest. Kohtumiseni detsembris.

